

Şehrin YeniGün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR Mafizası

CİLT: 7 • SAYI: 3

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

03 OCAK 2025 CUMA

YALNIZLIĞIMIZDA BİLE
SESSİZ MUTLULUKLARIN
TÜRKÜSÜNÜ SÖYLEYEBİLİRİZ

KALEMLE YAZMANIN ZİHİN BECERİLERİNE ETKİSİ

**PROF. DR.
FİRDEVS
GÜNEŞ**

Son yıllarda teknolojik gelişmeler yazma işlem ve sürecinde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Eski-den yazı denilince kalemle yazma, güzel yazıları kopyalama, bitişik, eğik ve süslü yazılar, mürekkeple yazı yazma vb. akla gelirdi. Günümüzde ise bilgisayar, tablet, ipad, cep telefonu gibi araçlarda tuşlarla yazı yazma öne çıkmaktadır. İnsanlar iletişim kurmak için daha hızlı ve kolay hareketleri gerektiren dijital araçları tercih etmektedir. Böylece kalemin yerini giderek tuşlar almaktadır. Tuşlarla yazmada harfleri çizme yerine klavyedeki tuşların yerini bulma ve onlara basma yeterli olmaktadır. Bu işlem zamanla alışkanlık oluşturmakta, sürekli tuşlarla yazan kişiler elle yazarken güçlük çekmeye başlamakta ve yazının niteliği bozulmaktadır. Yeni gelişen iletişim araçları kalemle yazmayı olumsuz etkilemektedir. Bu gelişmelerin giderek zihin yapımızı ve düşünme biçimimizi de değiştireceği belirtilmektedir.

Tuşlarla yazma çocuk, genç ve yetişkin herkes tarafından tercih edilmektedir. Çünkü kolay ve hızlı yazılmaktadır. Bu yazının ileride hızla yayılacağı ve kalemin yerini tuşların alacağı dile getirilmektedir. Öğrencilerin bütün ödevleri tuşlarla yazacağı, el yazısını bırakacakları öne sürülmektedir. Bazıları el yazısının zamanla kaybolacağını zira kalemle yazmanın teknik, kültürel ve sosyal gelişmelerin gerisinde kaldığını söylemektedir. Bazıları ise gelecekte teknolojik gelişmelerin daha da hızlanacağını, bütün insanların kalem ye-

rine tuşlarla yazmak zorunda kalacağını, yeni beceri ve alışkanlıkların ortaya çıkacağını belirtmektedir. Bu görüşler ve iddialar şu soruları gündeme getirmektedir. "Niçin okullarda hâlâ kalemle yazma öğretilmektedir? Kalemle yazmanın öğrencilere ne yararı var? Doğrudan tuşlarla yazma öğretimi yapılırsa ne kaybedilir?" gibi...

Yazma, kalem tutmayı öğrenmekle başlamaktadır. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren şekiller çizerek, boyama ve karalama yaparak el-kol becerilerini geliştirmektedir. Önce kolay sonra zor harfleri çizmektedirler. Ancak yazma işlemi sadece harf çizme becerileriyle sınırlı değildir. Zihinsel, görsel ve algısal becerileri de geliştirmek gerekmektedir. Kalemle yazarken bir taraftan zihindeki bilgi ve beceriler harekete geçirilmekte, bir taraftan el-kol hareketleri yani fiziksel beceriler kullanılmakta, bir taraftan da görsel ve algısal kontroller yapılmaktadır. Bu süreçte beyin üst düzeyde aktifleşmekte, okuma ve görsel tanıma bölgeleri harekete geçmekte, harfleri tanıma ve çizme kolaylaşmaktadır. Bir başka ifadeyle harfleri üretirken beynimizde çok sayıda sinirsel bağlantı gerçekleşmekte, bunlar okuma, anlama, öğrenme ve hatırlamaya yardım etmektedir. Böylece kalemle yazma öğrenme, bilgileri zihne yerleştirme ve hatırlama becerilerini geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Özellikle ilkökul öğrenci-

İÇİNDEKİLER

- KALEMLE YAZMANIN ZİHİN BECERİLERİNE ETKİSİ
PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ
- PLEVNE KUŞATMASINA DAİR HATIRALAR
MUSTAFA ÖZCAN
- YALNIZLIĞIMIZDA BİLE SESSİZ MUTLULUKLARIN TÜRKÜSÜNÜ SÖYLEYEBİLİRİZ - 1
ŞABAN KUMCU

lerinde dil, zihinsel ve sosyal gelişimi hızlandırmaktadır. Bu nedenle eskiden bu yana öğrencilere dersleri iyi anlamak ve özümlemek için yazarak çalışmalarını önerilmektedir.

Kalem ve Tuşlarla Yazma

Kalem ve tuşlarla yazma arasında önemli farklılıklar vardır. Bunlar zihinsel beceriler, el hareketleri, dikkat ve yazma hızı yönüyle ele alınmaktadır. Bazıları aşağıda verilmektedir.

*Kalemle yazmada el harfleri üretmek için bir çizgi doğrultusunda çeşitli yönlere gidip gelir. Her harfin kendine özgü biçimi vardır. Bu biçimlere göre yazı yazılır. Yani el yazısı biçimler üretmeye dayalı yazıdır. Oysa tuşlarla yazmada, tuşların klavyedeki yerini bulmak ve parmakla basmak yeterli olur.

*Kalemle yazmada her harfin şekli, görüntüsü ve yazılış biçimi zihne kaydedilir. Harfler, heceler, kelimeler, şekiller ve yazım bilgileri depolanarak zengin bir zihinsel sözlük oluşturulur. Zihinsel sözlüğü geliştirmek için öğrencinin harf, hece ve kelimeleri sürekli görmesi, yazması ve zihnine yerleştirmesi gerekir. Yazı yazarken zihinsel sözlüğe kaydedilen bilgilere başvurulur ve yazı üretilir. Geliştirilen zihinsel sözlük sadece yazma işlemine değil, okuma, anlama, öğrenme ve hatırlamaya da katkı sağlar. Oysa tuşlarla yazmada harflerin görüntüleri, şekli ve yazılış biçimleri üzerinde durulmaz. Tuşlarla yazmada zengin bir zihinsel sözlük oluşturmak güçtür.

*Kalemle yazmada harfleri doğru ve kurallara uygun yazmak için zihinde bir yazı programı geliştirilir. Zihinsel yazı programına her harf, hece ve kelimenin biçimi, boyu, yazılış yönü, şekli, büyük-küçük harflerin yazılış gibi bilgiler yerleştirilir ve yazı yazarken kullanılır. Bu amaçla öğrencilere düzenli ve aşamalı yazma etkinlikleri verilir, yazma hareketleri geliştirilir ve otomatik hale getirilir. Yazı yazarken beynimiz her defasında bu zihinsel yazı programı harekete geçirir ve kayıtlı bilgileri kullanır. Bu işlem öğrencilerin zihinsel becerilerini üst düzeyde geliştirir. Oysa tuşlarla yazmada zihin daha çok tuşların klavyedeki yerlerine odaklanır.

*Yazma sırasında biri motor diğeri görsel

olmak üzere iki alan üzerinde önemle durulur. Elin kâğıt üzerinde hareket ettiği ve harfleri ürettiği alana motor alan denilir. Gözün eli izlediği ve yazıları denetlediği alan ise görsel alandır. Kalemle yazmada motor alan ile görsel alan çakıştığından, göz kâğıt üzerindeki eli sürekli izler. Oysa tuşlarla yazmada bunlar ayrılır, motor alan tuşlar, görsel alan ise ekran üzerindedir. El tuşlar üzerinde hareket ederken göz hem ekranı hem de tuşları izler. Bu nedenle tuşlarla yazmada görsel ve motor alanı kontrol etmek güçtür. Gözlerin sürekli klavye ve ekran üzerinde gidip gelmesi ise yorucudur.

*Kalemle yazmada yazı süresi harfleri üretme süresine bağlıdır. Bir harfi yazma süresi harfin biçimi ve büyüklüğüne göre değişir. Bazı harflerin şekilleri basit olduğundan hızlı üretilir, bazıları ise geç üretilir. Yani harfleri yazma süresi farklıdır. Oysa tuşlarla yazmada harfler tuşlara basılarak yazıldığından harfleri yazma süresi eşittir. Bu nedenle tuşlarla yazma kalemle yazmaya göre daha hızlıdır.

*Kalemle yazmada kalem sessiz hareket eder ve satırlar üzerinde kayarak ilerler. Oysa tuşlarla yazmada tuşların sesi rahatsız edici düzeyde gürültü oluşturur.

*Kalemle yazma, öğrencinin yazma becerilerinin gelişimi, kişiliği, yazıya verdiği önem, temiz ve titiz yazma vb. hakkında ipucu verir. Bu durum öğretmenin öğrencilerin el yazılarını tanımalarına ve ev ödevlerini kontrol etmesine yardım eder. Oysa tuşlarla yazmada yazıyı kimin ürettiğini belirlemek güçtür.

*Tuşlarla yazı yazma ve metin üretme kolaydır. Kişinin üreticilik ve yaratıcılığını artırır. Basit işlemlerle nitelikli metin üretme, resim ekleme ve paylaşma çok kolaydır.

Görüldüğü gibi kalem ve tuşlarla yazma arasındaki farklılıklar hem olumlu hem de olumsuz değerlendirilmektedir. Ancak zihinsel becerilere en büyük katkıyı kalemle yazma sağlamaktadır. Bu nedenle öğrencilere ilkokulda önce kalemle yazma öğretilmeli, dil ve zihinsel becerileri yeterince geliştikten sonra tuşlarla yazmaya geçilmelidir. Özellikle ödev yapma, not tutma ve ders çalışmada kalemle yazma dikkat edilmelidir. Öğrencilere kalemle

yazmanın önemi iyi anlatılmalı ve yazma etkinlikleri sevdirilmelidir.

Beyin Araştırmaları

Kalemle yazarken zihnimizde çeşitli işlemler gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlerin neler olduğu, bunların dil, düşünme ve zihinsel becerilere etkisi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda önemli sonuçlar alınmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir.

Indiana Üniversitesinde kalemle yazmanın çocukların beyninde oluşturduğu etkileri belirlemek için deneysel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada bir grup öğrenciye bazı harfler kalemle yazdırılmıştır. İkinci gruptaki öğrencilere aynı harflerin yazıldığı fişler gösterilmiştir. Araştırma sonunda kalemle yazan öğrencilerin beyinlerindeki sinirsel hareketlenmenin çok yoğun olduğu görülmüştür. Harflerin fişlerle gösterildiği öğrencilerde beyin hareketlerinin çok düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar harfleri kalemle yazmanın beyini üst düzeyde etkinleştirdiği ve çeşitli bölgelerini harekete geçirdiğini göstermektedir.

Wisconsin Üniversitesinde bir grup araştırmacı, kalemle yazmanın öğrencinin zihinsel gelişimine ve metin üretimine etkisini belirlemek için uzun süreli bir araştırma yapmıştır. Araştırmada birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar öğrencilerin yazma becerileri incelenmiştir. Araştırma sonunda kalemle yazmanın metin üretimine ve zihinsel becerileri geliştirmeye önemli katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin kalemle daha hızlı yazdıklarını, kendilerini daha iyi ifade ettikleri ve özgün düşünceler dile getirdikleri saptanmıştır. Bu araştırmaya göre yazı yazarken parmak hareketleri beynin düşünme, dil ve hızlı bellek gibi çeşitli bölümlerini harekete geçirmektedir. Bu durum öğrencilerin yaratıcılığını artırmakta, düşüncelerini kâğıda aktarma ve kendilerini ifade etme becerilerini geliştirmektedir.

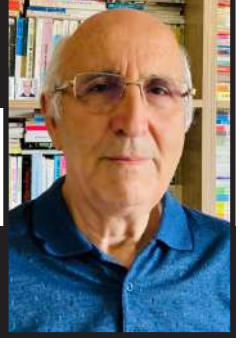
Güncel araştırmalara göre kalemle yazma beyindeki çeşitli bölgeleri etkinleştirmekte, öğrenme, anlama ve hatırlamaya katkıda bulunmaktadır. Araştırmacılar çocuk ve gençlerin kalemle yazarken daha iyi öğrendikleri ve hatırladıklarını açıklamaktadır. Kalemle yazma, beynin du-

yu-motor bölgelerinde çok sayıda siniri harekete geçirmekte, bütün duyuuları etkinleştirmektedir. Örneğin kalem tutma, kâğıda bastırma, harfleri çizme, izleme, görme, yazı yazarken çıkan sesleri duyma gibi... Bu işlemler beynin farklı bölümleri arasında bağlantı kurmakta, yeni bilgileri alma, öğrenme, anlama, zihne yerleştirme, hatırlama gibi becerileri kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle okullarda kalemle yazma öğretimi önemli olmaktadır.

Araştırmalara göre tuşlarla yazma daha kolay ve basit hareketleri içermektedir. Yazılar tuşlara basılarak üretilmektedir. Bu durum bireyin yazı hareketleri ve harflere ilişkin yön algılarını değiştirmektedir. Ayrıca gözün hem ekrandaki yazıları izlemesi hem de klavyede tuşların yerini bulmaya çalışması, dikkatin ikiye bölünmesine neden olmaktadır. Parmakların sürekli tuşlar üzerinde gezmesi, tuşların ses çıkarması gibi durumlar bedensel ve zihinsel yorgunluğu artırmaktadır. Bazıları ise tuşlarla yazmanın beynimizi tembelleştirdiğini iddia etmektedir. Bu olumsuzluklara rağmen kalemle yazmaya göre çok daha hızlı yazılmaktadır. Okunaklı ve nitelikli metinler üretilmektedir. Yazılardaki hatalar çabuk fark edilmekte ve düzeltilmektedir. Yeni bilgileri eklemek veya silmek kolay olmaktadır. Çeşitli yazı tipleri ve fontlar kullanma, kelimelerin eş anlamlılarını bulma, kelimeleri toplu olarak değiştirme gibi işlemler yapılabilmektedir. Bu kolaylıklar yazma işleminde yeni teknolojilerin de dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Sonuç olarak kalemle yazma öğrencilerin dil ve zihinsel gelişiminde etkili olmaktadır. Kalemle yazma, bilgileri öğrenme, anlama, zihne yerleştirme ve hatırlama becerilerini geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Bu nedenle öğrencilere küçük yaştan itibaren kalemle yazı yazma öğretilmelidir. Aileler ve öğretmenler öğrencileri kalemle yazmaya yönlendirmeli ve yazma etkinliklerini sevdirilmelidir. Kalemle yazma becerileri yeterince geliştirildikten sonra klavye ve tuşlarla yazmaya izin verilmelidir. Böylece okuyan, yazan, düşünen, araştıran, sorgulayan ve ülkemizin geleceğine yön veren bireyler yetiştirilmelidir.

PLEVNE KUŞATMASINA DAİR HATIRALAR

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Giriş

Türk tarihinin yakın döneminde şanlı bir sayfa daha vardır: Plevne Kuşatması. Osman Paşa komutasındaki Türk askeri, Plevne'yi düşmana vermemek için uzun süre direnmiştir. Bu destansı direnişin öyküsünü bu olaylara çok yakından şahit olan bir yabancıdan kaleminden öğreniyoruz. Sözüünü ettiğimiz yazar, Yüzbaşı W. Von Herbert'tir. Kitabının adı ise, "Bir İngiliz Zabitinin Hatıraları: Plevne Müdafası" dır ¹. Eserin mütercimi Ulus gazetesi yazarlarından hikayeci, öğretmen ve şair Nurettin Artam'dır (1900-1958). Eser Ulus gazetesinde tefrika edilmiştir. Bu tefrikayı müteakip de bir Türk subayının Plevne hatıralarına yer verilmiştir. Bu iki eser hem birbirini doğrulamakta hem de birbirini tamamlamaktadır. Türk subayının hatıraları çok uzun değildir. Ancak birbirinden ilginç bilgiler içermektedir.

"Plevne Müdafasında Bir İngiliz Zabitini" tefrikasının sonunda kuruluş cetvelleri yer almıştır. Askerlik ve kahramanlık tarihimizde yüksek bir değeri ve mevkii olan Plevne müdafasında bizzat bulunmuş, harp etmiş olan bir İngiliz'in yazdığı bu eserin, okurlar tarafından büyük ilgi ile takip edildiği gazeteye ve Nurettin Artam'a gelen mektuplardan anlaşılmaktadır.

Bu arada Genel Kurmay Askeri Harp Encümeni'nde mütercim olan emekli Kurmay Albay Raşid Galip Dozar da bizzat gazeteye gitmiş ve tefrikayı tercüme eden Nurettin Artam'a, sekiz, dokuz yaşında iken Plevne muhasarasında bulunduğu, tesliminden sonra gördüğü, erkânı harbiye kaymakamı olunca ziyaret ettiği Plevne'ye dair hatıralarını

anlatmıştır ². Biz yazımızda Herbert'in kitabını, daha önce yazı konusu yaptığımız için kısaca hatırlatıp, Türk zabitinin gözlem ve tespitlerine dikkat çekeceğiz. Ama önce bu kitabın yazarına ve tercümesine ilişkin bilgiler verelim.

Yüzbaşı Von Herbert ve Kitabı

Nurettin Artam'ın açıklamalarına göre, Plevne için yazılmış olan bu kitap, Türk okuyucularına uzun süre meçhul kalmıştır. Bu kitabın tercümesini o sıralarda New York'ta konsolos olan Mehmet Ali Tevfik'e borçludur. 1937 yılında bir gün, kitap kurdu olan bu dostuyla Ankara'da bir pastanede oturmuş sohbet ederken, söz kitaplara gelmiş ve Mehmet Ali Tevfik, bu kitabı okumuş, beğenmiş ve ona, "şayet bunu Türkçeye çevirirseniz büyük bir hizmette bulunursunuz" diyerek önemmiştir. Nurettin Artam, kitabın adresini ondan almış ve tercümeyi **Ulus** gazetesinde yayımlamıştır. Eserin tercümesinin büyük bir ilgiyle karşılanması onu çok sevindirmiş, "bir mütercimin kazanacağı en büyük manevi mükâfat da bundan başka bir şey olmasa gerekir" demiştir.

Nurettin Artam'ın bu konuya dair yazdığı makaleden ³(ki sonradan kitaba ön-söz olmuştur) öğrendiğimize göre, eser, ilkin 1895'de, sonra da 1911'de basılmıştır. Bu canlı ve kudretli tarihî hatıraları, Türkçeye çevirmek için 1938'e kadar beklenilmiştir. Maalesef böyle bir gecikme yaşanmıştır.

Kitabın yazarı hakkında ne biliyoruz? Öncelikle söyleyelim pek bir şey bilmiyoruz. Nurettin Artam, eseri çevirirken,

1- Eser, 125 tefrikada tamamlanmıştır. Yani 11 Mart 1938 Cuma günü sonuncu tefrika yayımlanmıştır.

2- "Plevne'ye Dair Bir Türk Zabitinin Hatıraları", Ulus, 11 Mart 1938, s.4. Bu hatıralar altı sayı sürmüş ve 17 Mart 1938 tarihinde son bulmuştur. Anlatan: Emekli Kurmay Albay Raşid Galip Dozar diye belirtilmiştir.

3- Nurettin Artam, Ulus, 14 Nisan 1938, s.7

yazar hakkında İngiltere'den bilgi istemiş ve edinebildiği bilgileri önsözde anlatmıştır. Herbert ise, kitabının başında kendisini şöyle tanıtmıştır:

"Her ne kadar Almanya'da doğdum ise de baba tarafından bir İngiliz ailesinden geliyorum. Büyük babam Waterloo'da harp etmişti. Annem Huguenot'lardan bir Fransız'dı. Böylece büyük ana ve babamdan ancak bir tanesinin Alman olduğu görülüyor.

İngiliz tebaasıyım. Kraliçe Viktorya'nın ve Kral Edvard'ın emirleri ile 1899'dan 1902'ye kadar, vatanım için harp etmek üzere, Cenabi Afrika'da bulundum. (...) 2 Şubat 1977 tarihinde on yedi yaşında idim ve yanımda tavsiye mektupları, iyi teçhizat bulunduğu halde Rusya ile yapılan büyük harpte Türk milletine hizmetimi arz etmek üzere İstanbul'a geldim. 27 Mart 1877'de de ben Osmanlı Ordusu'nun piyade kısmında bir nizamîye mülazımı sanisi olarak Sirkeci'den o zamanki demiryolunun şarkî Rume- li'de en son noktası olan Belloüva'ya doğru hareket ettim. Bu tarih, bütün bu hatıralar için başlangıç tarihi olacaktır. Bu iki tarih arasında ben kışlalarda neferlik, Pangaltı'daki mektepte talebelik edip son imtihanımı vererek ikinci mülâzım olmuş, zamane icabı, hemen de vazifeye geçmiştim." (s.1)

Bu kitapla ilgili **Ulus** gazetesinde dik- kate değer iki tanıtma yazısıyla karşılaş- ıyoruz. İlki Nasuhi Baydar'ın yazısıdır. Bu yazıda, kitabın yani Plevne Müdafaas- ının askeri edebiyatımız için büyük bir kazanç olduğu belirtilmektedir ⁴. Diğeri de kendisi de bir subay olan M. Şevki Yazman'ın makalesidir. Şevki Yazman, yazısına şöyle başlamaktadır:

"Balkan Harbi'nin utanç veren karı- şıklıkları başımızı öne eğdirdiği zaman- larda askerliği bize öğreten hocalarımız Plevne'yi hatırlatırlardı: "Meyus olma- yın çocuklar" derlerdi. Plevne'yi yarat- mış bir milletin ordusu bir gün idare- sizlik yüzünden perişan olsa bile eninde sonunda kendini toplar." Ben Plevne müdafaasını o vakitten hatırlarım" ⁵

Plevne'de Bir Türk

Zabitanın Hatırladıkları

Bir kere daha tekrarlayalım: Emekli Kurmay Albay Raşid Galip Dozar, Her- bert'in hatıralarının gazetede tefrika- sını izlemiş, mütercime bir mektupla başvurmuş, sonra da gazeteye giderek Nurettin Artam'ı ziyaret etmiştir. Raşid Galip Dozar, Gazi Osman Paşa'nın Plev- ne'ye savunduğu sıralarda sekiz dokuz yaşındadır. Nurettin Artam'ın gözlem- lerine göre, o kahramanlık destanını anlatırken o günkü coşkunluğu hâlâ ko- rumaktadır. Emeklidir, kendisi dimdik, vücudu zindedir.

Raşid Galip, Plevne'de doğmuştur. Plevne kuşatması başladığında, babası vefat etmiş bir çocuktur. Sadece amcası vardır. Amcası her akşam eve geldikçe, bütün aile "Moskof şuraya gelmiş, bu- raya gelmiş, Plevne'ye yaklaşıyor" gibi korkunç haberler getirir. Çocuklar bu haberleri can kulağı ile dinlerler. Niha- yet bir gün uzun, pis saçları, kirli şap- kalarından fırlamış, ellerinde mızrakları olduğu halde 20-30 kadar kazak süvari- si Plevne'ye gelir. Böyle hiç asker gör- memiş olduklarından bunlardan herkes korkar. Bunlar gelip hükümet konağına kadar dayanırlar, sonra geri dönüp gi- derler. Onların gitmesinden sonra her gün boru çala çala binlerce Türk askeri Plevne'ye gelmiştir. "Osman Paşa gel- di!" denir. İş ilerler, şehrin bütün aha- lisi, istihkâm kazmaya götürülür. İstih- kâmlar böyle meydana getirilir. Henüz 25 yaşında olan amcası, bir tarafında Çerkeş kılıcı, bir torba fişeği, elinde eli- ne geçirdiği hafif bir Rus süvari filintası ile Ruslarla muharebeye gider. Annesi de nimetin kendisini vurulmaktan ko- ruyacağına inandığı için oğlunun kuşa- ğına bir parça ekmek koyar. Raşid Ga- lip, Plevne civarındaki üzüm bağlarına giderken gördüğü istihkâmların duru- munu tasvir eder. Savaş kızışınca, düş- man gülleleri yavaş yavaş şehrin içine, Plevne'deki insanların başına yağmağa başlar. Oradakiler çok korkmuşlardır. Bu hal, aylarca sürmüş, şehirde yiyecek kalmamış, sıkıntılar çoğalmıştır. Raşid

4- Nasuhi Baydar, "Plevne Müdafaası", Ulus, 5 Haziran 1938, s.5

5- M. Şevki Yazman, "Neşriyat Arasında: Plevne Müdafaası", Ulus, 29 Haziran 1938, s.4

Galip'lerin evlerine komşu bir bahçe vardır. Oraya muharebede vurulmuş hayvanlar getirilir, her gün o hayvanları avluda saatlerce tedavi ederler. Çocuklar da onları seyrederek. Bazen de bahçeye güller düşer.

Raşid Galip'in verdiği bilgiye göre, sayısal üstünlük düşman kuvvetlerindedir: 150 000 Rus'a karşı 30-40 bin Osmanlı askeri vardır. Plevne pek soğuktur. İstihkâmlarda aç kalan askerler, şehir halkından bir lokma ekmek dilenmek için şehre kabile kabile kaçıp gelirler. Açlık sevkiyle gelen bu askerler, yeniden şehrin her tarafında gezen devriyelerce istihkâmlara götürülür. Raşid Galip, bu manzaralara çok tanık olmuş ve bunları asla unutmamıştır.

Ne var ki, bir süre sonra Plevne'nin kenarındaki Kovanlık tabyası (Recep Bey tabyası) Ruslar tarafından işgal edilir. Asker şehrin kenarındaki bahçelere çekilerek oradan savunma yapar. Bu olay esnasında "şehre gâvur giriyor" diye bir vaveyla kopar. Ahaliden herkes evinin kapısını kapar, çoluk çocuk selâmet kapısı diye bildiği Osman Paşa'nın karar-gâhına koşar. Raşid de annesiyle ve ufak kardeşiyle birlikte bu mahşerin içine katılır. Fakat çok geçmeden Kovanlık tabyası, bizim asker tarafından geri alınır. İnsanlar da yeniden evlerine dönerler.

Öte yandan şehre sürekli mermi yağar. Bir gün "Osman Paşa çıkacak, Sofya'ya gidecekmiş" haberleri şehirde yayılır. Ayrıca şehirdeki Bulgarların halkı keşke korkusu zihinlere yerleşmeye başlar. Ahali de mutlaka beraber çıkmak ister. Askeri idare, halka hane başına birer ikişer araba dağıtır. Maalesef bu arabaları sevk edenler de Bulgarlardır. Ordu, Vid kenarında Ruslara teslim olunca bu arabacılar, askerimizin silahlarını alarak silahlanmışlardır. Vid ovasının karınca gibi asker olduğu görülür. Hatta Türk arabalarının içine güller düşmektedir. Küçük Galip'in başına Moskof mermisi yağmıştır. O, bu olayların etkisiyle Harbiye mektebine girdiği zaman, Rusça öğrenecektir. Çok heves ve itina etmiştir. Raşid Galip, Osman Paşa'nın teslim olmasıyla, (10 İllkanun 1877) binlerce Rus askerlerinin şapkalarını "hurra"

diye bağırarak zaferlerini kutladıklarını söylemektedir.

Raşid Galip, ayrıca Ulah askerlerin varlığından da söz etmektedir. Bunlar yağmacı askerlerdir. Raşid'in gözleri önünde arabalarını, arabalardaki eşyalarını yağmalamışlardır. Soğuk ovada, kar ve çamur içinde galip mağlup orduların açıkta gecelediği yerde titreyerek sabahı ederler. Ruslar, ahalinin arabalarını parça parça ederek ateş odunları yakarlar. Bir ateş yığımına "Gelin, ısının" diye çağırırlar. Oysa kendileri ateş yığımından kaçıp uzaklaşmışlardır. Çünkü içine koydukları iki cephanesini patlatmışlar, kendileri ise uzaktan seyretmişlerdir. İşte bundan sonra Raşid'in ailesi Plevne'den İstanbul'a ve oradan da Yanya'ya göç edecektir (Tefrika: 14 Mart 1938).

Rusların galibiyetini fırsat bilen Bulgarlar, ordumuzun askerinden de daha perişan bir halde kalan Türklere, yapmadıkları zulüm kalmaz. Her türlü soygun ve taarruz altında kalan Plevne halkı, o yıkık ve viran meskenlerini dahi bulamamışlar, sokaklarda kalmışlardır. Ruslar, şehre girince büyük bir kargaşalık içinde bulunan bu şehirde bazı sağlıkla ilgili uygulamalar başlatmışlardır. Tuna Valisi Mithat Paşa'nın Plevne'de yaptırdığı hastane ve şehrin en büyük camilerinden biri olan Gazi Ali Bey Camii vardır. Raşid Galip, bu cami önünden arabalarla taşınan pek çok yaralı ve hastanın perişan halini tasvir etmektedir. Camiler, mektepler hasta ve yaralılarla dolmuştur. Şehitlerin gömülmesi ise anlatılamayacak kadar gayri insanidir.

Onun gittiği rüştiye mektebi de hastane haline getirilmiştir.

Osmanlı ordusundan toplanan martinler, Plevne'nin ortasındaki hükümet konağına yakın bir yere yığılmıştır. Bu silah yağını Raşid Galip'in çocuk kalbini çok yaralamıştır. Şehirde leşlerden geçinen pek çok köpek vardır. Ruslar, ellerinde koca koca sopalarla birtakım çingeneleri bunları öldürmeye memur etmişlerdir. Sürü sürü gezen çingeneler rast geldikleri yerlerde bu köpekleri itlaf ederek şehri bu hayvanlardan temizlemişlerdir.

Kuşatmanın devamı müddetince asker her bakımdan sıkıntı çekmiştir. Kuşatma kalktıktan sonra ise halkın sıkıntısı iyice artmıştır. Ordunun teslimi üzerine Bulgarlar, halkın evlerini soymuşlar, bu soyguna daha sonra Rus ve Romen askerleri de katılmıştır. Elinde, avucunda bir şey kalmayan insanlara işkence yapılmıştır. Müslüman halka hiç kimse sahip çıkmamış, yardım edememiş, çocuklar Rus askerlerinden ekmek dilenmişlerdir.

Raşid Galip'in anlattığına göre, bu Plevne Türklerinin felâketleri burada da bitmemiş, gece olunca samanlıklara, ahırlara sığındıkları için buralarda da Bulgar çetelerinin baskınlarına maruz kalmışlar, pek çok yerden "can kurtaran yok mu?" sesleri yükselmiştir. Teslimden sonra kadit haline gelmiş olan fedakâr askerlerimizi Ruslar tüfek dipçikleriyle dövmüşler yahut öldürmüşlerdir. Bütün bu zulüm ve acılar Raşid Galip'te iç dünyasında onulmaz yaralar açmıştır. Raşid Galip, sonraları İstanbul'a göç etmiş, Harbiye'ye girmiş, Rusça öğrenmiş, bu seferin her türlü ayrıntısını bizzat Rusça eserlerden öğrenmiştir. Mülazım Herbert'in eserlerinde bahsettiği gibi bütün camilerin bir kısmı hep cephane ile doldurulmuştu. Dolayısıyla Ruslar, bombardımanlarını hep bu camileri hedef almışlardır. Plevne'de on beş kadar cami vardır. Bunlardan top atışları yüzünden sadece birisinin (Saray camii) külâhına bir mermi isabet etmiş, öbür camiler düşmanın isabetsiz atışlardan dolayı yıkılmamıştır.

Erkânı Harp Kaymakamı Raşid Galip,

Plevne muharebelerine dair okuduklarıyla yetinmez. İlk fırsatta bizzat bu şehrin etrafındaki muharebe yerlerini yetmişmiş bir asker gözüyle görmek üzere Plevne'ye gider. Orada on beş günde Türk ve Rus istihkâmlarını, tabyalarını birer birer dolaşır ve inceler. Plevne istasyonunda ufak bir suni tepe üzerine konulmuş bir tek top gözüne ilişir. Ona, "Osman Paşa'nın çıkışta yaralanmış olduğu yerdir" derler. Kiraladığı arabayla Kovanlık tabyasını görür. Orada şuna tanık olmuştur: Bu tabyayı Rus General Skobelev ele geçirdiği için bu hatıra saygı duyulmuş ve onarılmış, korunmuştur. Tabya hiç harap olmamış bir hale getirilmiştir. Buraları Türk askerinin 28 000 Rus'u yere serdikleri mekânlardır. General Skobelev'in bazı yadigârları (kalemi, elbisesi, mürekkep hokkası vesaire) bir binada sergilenir. Bir başka ufak bina ise insan kelleleri ve kemikleri doludur. Hangisinin Rus, Türk veya Romen olduğu meçhuldür.

Raşid Galip, daha başka tabyaları ve Plevne kenarında Boğut köyünü ziyaret eder. Romanya Kralı Şarl'ın oturmuş olduğu evi görür. Hakkında bilgi edinir. Raşid Galip, bu ziyaretlerle ilgili izlenimlerini de kayıtlara geçirmiştir. Rusların, Osman Paşa'nın bindiği hayvanı bile Petresburg'a götürdüklerini bildirir. Ayrıca Plevne içinde gördüklerini nakleder. İmparator II. Aleksandır'ın yerleştiği evden bahseder, Osman Paşa'yı burada kabul ettiğini söyler. Osman Paşa'nın o odada o vakit giymiş olduğu üniformasının durduğunu ifade eder. Burada birtakım Türk zabıt elbise-leri de vardır. Ev bir bahçe ortasındadır. Etrafındaki parmaklıkları, bizim eski toplanımız, süvari, topçu kılıç ve tüfeklerimizle yapılmıştır.

Kaymakam Galip, harp meydanını gezip bitirdikten sonra kendi doğduğu evi arar. Ev, tamamen yıkılmıştır, hatta yeri bile belli değildir. Yalnız evin önünde, bahçede bir kuyu vardır. Kuyunun yeri bellidir. Evlerinin civarında bir değirmen bulunmaktadır. Çocukken önünde oynadığı bu değirmenin hâlâ işlediğini fark eder. Önüne bir ihtiyar değirmenci çıkar. "Sen Plevne muharebesini hatırla-

lıyor musun?” diye sorar. Değirmenci, “Evet, hatırlarım. Ben Osman Paşa'nın doğramacısı idim.” deyince adamı büyük bir heyecanla kucaklamış, üstü başı bembeyaz un olmuştur.

Sonuç

Öncelikle şunu belirtebiliriz: Osman Paşa'nın Ruslara karşı Plevne'de verdiği mücadele 19 Temmuz 1877'de başlayıp 10 Aralık 1877 tarihine kadar devam etmiştir. Rus, Romen ve Uhlardan oluşan sayıca çok kalabalık olan bu orduya karşı Türk askeri, Plevne'yi bütün gücüyle savunmuştur. Osman Paşa ise kuşatmayı yarmak amacıyla giriştiği huruç harekâtı sırasında şehir çıkışında yaralanıp esir düşmüştür.

Bu muharebe, Türk edebiyatında yansımış, bu destansı mücadeleyi şair ve yazarlarımız eserlerinde işlemişlerdir. Ahmet Mithat, Muallim Naci, Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin bunlardan birkaçıdır. Cenap Şahabettin'in babası da Plevne'de şehit olan askerlerimizdendir. Gazi Osman Paşa ve Plevne Muharebesi, sonraki nesillerin iyi öğrenip iyi

değerlendirmeleri gereken bir milli konudur. Bu konuda Enver Behnan Şapolya'nın şu sözleri bize ışık tutmaktadır:

“Tarih, milletlere ve hükümdarlara hocalık eden bir ilim olmuştur. Tarihten ders ve örnek alanlar arasından büyük dâhiler yetiştirmiştir. Bunun n canlı misali eşsiz kahraman Kemal Atatürk'tür. Tarihten kimi örnek aldığı Atatürk şu sözleriyle ifade ediyor: 1913 tarihinde Sofya'da Ataşemiliter bulunan Atatürk bir gün tanıdığı gençlere:

-Ben Gazi Osman Paşa'yı kendime rehber olarak seçtim. Ömrüm boyunca onun yolunu takip edeceğim. Türk ruhu Plevne'de yeniden kendini bulmuştur. Millet yolundaki mücadelelerde daima sembolümüz Plevne'de doğan milli ruh olacaktır. Felâket günlerinde Plevne savaşını ve Osman Paşa'yı düşüneceğim. Sizin de kahramanlık sembolünüz Gazi Osman Paşa olsun” Tokatlı bu koca Türk'ü kendinde rehber olarak seçmiş, vatanseverliği, kahramanlığı ve üstün bir komutan olmayı onun manevi ruhundan almıştır.”⁶

6- Enver Behnan Şapolya, “Vefatının 52. Yıldönümünde: Gazi Osman Paşa ve Plevne, Yeni Meram, Sayı. 609, 9 Nisan 1952, s.2 . Bu yazı , 12 tefrika sürmüştür. Son tefrika 22 Nisan 1952 tarihini taşımaktadır.

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

هرروش هرره که آن محمود نیست
عقبه و مانعی و رهز نیست
İyi olan her gidişin, her yolun bir tehlikesi,
bir manii, bir yol kesicisi vardır.
(Hz. Mevlânâ)

DOĞRU YOLDAN ŞAŞMA

Kim ne derse desin, doğru yoldan şaşma, âkıbet hayırdır,
Yolu doğru olanların yükü ağır, kulağı sağırdır.
3 Ocak 2025 (Ahmet Sevgi)

YALNIZLIĞIMIZDA BİLE SESSİZ MUTLULUKLARIN TÜRKÜSÜNÜ SÖYLEYEBİLİRİZ - I

ŞABAN KUMCU

Behçet Necatigil, "Şiirler beraber söylenen solo şarkılardır" der. Bir evde veya bir odada tek başına oturanlar, ellerine bir kitap alıp, okumaya dalarlarsa; "yalnızlık" ile "mutluluğu" birleştirebilirler. Böylece yalnızlıklarını unutup "sessiz mutlu" olabilirler. Dil ile meydana gelen her güzel eser, bir roman, bir hikâye, bir deneme; insana bu saadeti verebilir. Behçet Necatigil'in şiirlerini okuyanlar, "sessizlikte mutluluğu" yaşayabilirler. Alain, "düşünmek için durmak lazımdır" der. Behçet Necatigil'in şiirleri de bizi durdurup, zihnimizi basmakalıp düşüncelerden kurtarır. Hayata içten bakan, başkalarının görmediğini gerçekleri gören şair; kendimizi dinlememize fırsat verir.

Kır Şarkısı

Tam otların sarardığı zamanlar
Yere yüzükoyun uzanıyorum
Toprakta bir telaş, bir telaş
Karıncalar öteden beri dostum.

Ellerime hamamböcekleri konuyor
Ne şeker şey onlar!
Uç böcek uç böcek diyorum
Uçuyorlar.

Pan'ın teneffüsü bile
Ilık, okşamakta yüzü,
Devedikenleri, çalılık vesaire
Bir alem bu toprakların üstü.
Tabiatla haşır neşir
Kırlarda geçen ikinci vakti,
Sakin, dinlenmiş rahat
Bir gün daha bitti.

Liman

Güçlü fırtınalarda direkleri kınlanmış,
Gemiler bize sığınmış – bulduk sanırsız,
Görmezler, varsa yoksa uzaklar,
Onanırsız. Giderler, kalırsız.

Sonra gecelerde. Bu son olsun, son,
Gönderme – engine varırsız.

Sonra büyür daha da
Korkunç yalnızlığımız...

"Lisenin onuncu sınıfındaydım ilk şiirim çıktığı zaman. Varlık Dergisi'nde yayımlandı. Ekim 1935. O sıralarda Necip Fazıl şiirinin yanı sıra Yedi Meşale şiiri sürüyordu. Ziya Osman Saba ve Cevdet Kudret'in şiirlerini çok sever, onlarda bulduğum empresyonizmi taklit etmek isterdim. Ama Varlık'ta yayınlanan ilk dört beş şiirim, Necip Fazıl'ın iki dörtlülle kurulu küçük şiirleri gibi şiirler oldu."

Gözyaşları

Çok zaman caddelere
Düşer yolu akşamın;
Bende bugün ey sema
Keder dolu akşamın!

Eli omzumda kaldı,
Nedir zoru akşamın?
Sebepsiz bir sıkıntı
Ya yağmuru akşamın!

Akşamlar, Savaş Sonu

Güneş dağın ardına,
Ateş kanıma düştü,

Gölgeler duvarlara,
Elim yanıma düştü.

Secdelerdeymiş Allah,
Bulmak alınma düştü.

Bedbaht kulu teselli,
Artık Tanrıma düştü.

İntihar

Aylardır hırçınlaşan,
Sel yataktan ayrıldı,
Sızınca bir parça kan,
El şaktan ayrıldı.

Çılgılık dondu dudakta,
Karanlıkta bir nokta,
Acıdan kıvrınmakta,
Et turnaktan ayrıldı.

Behçet Necatigil hayatın trajedisini kendi günlük hayatında yaşama isteği, şiirlerinin en belirgin özelliğidir. O "objektif gerçek" değil, "subjektif gerçeklerin" ezilmiş, dışlanmış insanların hayatını yoğun duygularla bir sembol haline getirir. Tek yönlü gerçekçilik onu nasıl karamsarlığa götürmüşse, fazla içe dönüklüğü de onu fazlaca "santimentalizme" kaydırmıştır. "Nilüfer" ve "Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca" şiirleri de duygu yükü ağır şiirlerindedir.

Nilüfer

Ben oraya koymuştum, almışlar,
Arasına sıkışık saatlerin.
Çıkarır bakardım kimseler yokken;
Beni sana gösterecek aynamdı, almışlar.

Kışken ilk yaz, sularında açardı;
Buzlu dağlar gerisine kaçırarak ne vardı?
Eski defterlerde sararmış yaprak.
Beni sana gösterecek anlamdı, almışlar.

Bir ışığı yanardı yalnız gecelerde;
Akşam, çiçekler uykuya yattı,
Sardı karşı kıyıları karanlık,
Beni bana gösterecek lambamdı almışlar.

Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca

Çoklarından düşüyor da bunca
Görmüyor gelip geçenler
Eğilip alıyorum
Solgun bir gül oluyor dokununca

Ya büyük şehirlerin birinde
Geziniyor kalabalık duraklarda
Ya yurdun uzak bir yerinde
Kahve otel köşesinde
Nereye gitse bu akşam vakti
Ellerini ceplerine sokuyor
Sigaralar kağıtlar
Arasından kayıyor usulca
Eğilip alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca

.....

Şairin "içe dönük" bir mizacı vardır. Şiirlerinin konularının, imaj ve sembollerinin çoğu dar, kapalı anlamlar ihtiva eder. Buna rağmen sosyal hayata sıkı sıkıya bağlıdır. "Gerçek üstüçülük" sanatını kelime oyununa düşmeden kendi sanatıyla birleştirebilenlerin başında Behçet Necatigil gelir. Ancak o bir gerçeğin içinde kendini dinlemesini bilir. Onun şiirleri; anlamını hemen vermeyen, kapalı, yer yer hiç

anlaşılmayan bir üslupla yazılmıştır. Edebiyat-ta mizacın çok önemli roller oynadığını biliyoruz. O, hayatı güzel olmaktan ziyade çirkin, iyi olmaktan ziyade kötü, neşeli olmaktan ziyade hüzünlü, aydınlık tarafından ziyade, karanlık tarafını yani, bardağın dolu tarafını değil, hep boş tarafını görür. Onun şiirlerini birkaç defa okuyup, kafa yormadan ne demek istediğini anlayamayız.

Hal Tercümesi

Yılların çarmıhında vücudu mu günler
Taşa tuttu
Çivilenip kaldı ufkuğunda
Mevsimler var, yağmur bulutu.

Kapalı kaynar tencerem, bilinmez
Et mi pişer, dert mi pişer.
Çağırmadılar ki beraber gidelim
Gittiler birer ikişer.

Hatıralar bana gelmekle
Tamamen aldanmışlar,
Bir sır gibi ele verdi beni
Kuyularda kamışlar.

Ümitlerim ne var ne yok bitti,
Nöbete geçti korkular.
Üstüme çevrilen aydınlıklar içinden
Gece beni kurtar!

Aynılıklar 2

Kervanlar kalktı gitti
Yusuf kuyu köşesinde
Uyudu uyandı ah etti,
Yusufoçuk bahçesinde
Dala dayandı ah etti.
Kervanlar kalktı gitti.

Hasret ne vakte kadar?
Oğlan otel odasında
Oturur kalkar ağlar,
Kız anası yanında
Aynaya bakar ağlar,
Hasret ne vakte kadar?

Sizin Hikayeniz

Beklersiniz hastalığınızı geçsin
Bir şeyiniz kalmasın bahara,
Hayatınızı yoluna koymanın
Sırası ondan sonra.

Karlı yağışlı havalar
Düzelir sonunda,
Hiç eski sözünüzde mi durursunuz
Mevsim bahar, sizde sıhhat olsun da.
.....

Çocukların karşısında
Sızlar gönlünüzün bir yeri,
Size de uzansın istersiniz
Bir kadının elleri.
Siz de bir yuva kuracaksınız
Artık kararınız karar!
Hayat pahalı, geçim zormuş
Olsun istediği kadar!

Behçet Necatigil, yazar, Erdal Öz'ün; "şiir-
lerinizde daha çok içe kapanık, ev içlerinde
yaşayan küçük insanların ince hüznelerini,
ezilmişliklerini, kınılmışlıkları dile getiriyorsu-
nuz" sorusuna şöyle cevap verir: "Bunu bir
benzetmeyle açıklasam daha iyi olur. Hani
eski Yunan tragedyalarında adettir. Cinayetler
hep sahne gerisinde işlenir. Ölümleri sahnede
o görünen oyunculara ve seyircilere haberci-
ler iletir, ayrıntılarıyla onlar anlatır. Ben de hep
sahne gerisinde belki aksilik ama hep sahne
ardında yeni yeni küçük ölümler görüyorum.
Gördükçe sahneye geliyorum, bakıyorum
orada büyük tragedyaalar oynanıyor. Belki on-
ların bütünlüğünü bozuyor ama duramıyor.
Dikkati önemsiz sayılan küçük ölümlere de
çekmek isteyen bir haberci oluyorum. Bence
bu önemli. Bütün şiirlerimden çıkacak anlam
bu. Yazdıklarım küçük ölümler sanılabilir, ama
büyük tragedyanın yanı sıra yine de önemli ve
bir bütünlük taşıyan problemler bunlar."

Kitaplarda Olmek

Adı soyadı,
Açılır parantez
Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti
Kapanır parantez.

O şimdi kitaplarda bir isim, bir soyadı
Bir parantez içinde doğum, ölüm yılları.

Ya sayfa altında ya da az ilerde
Eserleri, ne zaman basıldıkları
Kısa, uzun bir liste.
Kitap adları
Can çekişen kuşlar gibi elinizde.

Parantezin içindeki çizgi
Ne varsa orda
Ümidi korkusu, gözyaşı sevinci
Ne varsa orda.

O şimdi kitaplarda
Bir çizgilik yerde hapis,
Hala mı yaşıyor, korunamaz ki
Öldürebilirsiniz.

Bir Ölümünden Kalanlar

Doğuştan beridir sakladığı
Tanrı'nın bir emaneti vardı,
Yatağa düştü
Üçüncü gün akşamüstü
Geri verdi güler yüzü,
Kalsın bende temelli!
Diye açlar bazıları.

"Pişirdiğim aşla,
Bağladığım başla gideyim,
Üç gün yatak
Dördünde toprak olsun yerim!" Derdi.
Geleni gideni yokken gençliğinde bile
Akşamları gizli gizli bilinmez
Kimi gözlerdi?

Tanrı'nın sevgili kuluymuş
Muhtaç olmadan öldü,
Ama gözleri yine kapıdaydı
Belliymi birini beklediği.
Son sözü bir kadın ismi oldu
Hiç duymadığım.
Lakin anlaşılmağı gitti
Söylemek istediği.

"Şiiri şiir yapan öğelerin başında kelimeyi kol-
layış geliyor, cümleyi değil. Kelime seçimin-
de dikkatliyse, özel ilkelerimiz varsa cümle
zaten bize bağlı demektir. Yani ister "birinci"
isterse "beşinci yeni" üslubuyla yazınız, fark
etmez. Şiir bir iç dünya işi, insanın bir yerde
artık kendi duvarları içine hapsolması bekle-
nir.

Dokuduğumuz kumaşta tek tük yabancı ip-
likler bulunabilir ama desen bizimdir, kom-
pozisyon bizimdir. Hammaddeyi dilediğimiz
gibi yeni bileşimlerde eritmiş, bağımsızlıktan
çıkarıp kendimize tabi kılmışızdır. Bu noktada
artık taklidin, kopyanın sözü edilemez."

Şiir anlayışını "toplumcu realist" diye tanımlayan
Necatigil, hiçbir edebi gruba katılmadı,
Hayatı boyunca şiirin ideolojiden uzak tutul-
ması gerektiğini savunan şair, orta halli ve
yoksul insanların sosyal ve ekonomik problemleriyle
kendini özdeşleştirdi.

Arada

Her şey araya giriyor, aradan çıkıyor
Arada çocuklar doğuyor, büyüyor, yürüyor
Arada evler, evlenmeler, ölümler duruyor
Arada yaz kış bahar, dünya dönüyor.

Her şey arada oluyor, arada bir, bir arada
Aralarda akla kara, bulmak arayışı
Bir eldir aralar, açar bir kapıyı usulca
Açıkça aralar, kapanır ne iyi!

.....
 Madem küçük dünyamız ölümlerle sınırlı
 Madem kişi bağlı ortak yaşamalara
 Benden sana, senden ona, onlardan bize
 Gitmek gelmek arada başka dünyalara.

.....
 Hiç mi serin rüzgâr esmiyor
 Hep mi kızgın yaz, bahar arada
 Mevsimi
 Yaprak kımıldamıyorsa.

Çocuklar arada, nasıl bırakılır elleri
 Dönüşler tatlıdır, telaşlıdır
 Bir bezginlik çökse bile üstümüze
 Akşam üzerleri.

.....
 Zorluklar varsa arada
 İnsansın!
 Engellere harcanmayan güçler ne güne
 Dayat ki yaşadığını anlayasın!

Aranarak yordamlarda bir ara
 Yaşarsın.
 Derken dürülür defter, başkasına gelir sıra
 Sen aradan çıkarsın!
 Ona göre bütün şairler, şiirinde üç temel dönem yaşarlar. Bunlar sırasıyla; "gurbet burcu, hasret burcu, hikmet burcudur."
 İlk dönem gurbet burcudur. Şair bir süre gurbeti yaşar. Burada ne kadar kalınacağı da şairine göre değişir. Şair ne yazdığı ve nasıl yazdığını farkında değildir. Taklitler yapar, daha çok aşktan söz eder. Karşısına iyi kötü örnekler çıkabilir. Bu dönem rastgele ve aceince yürüyüş dönemidir. Sanki Robinson gibi ıssız bir adaya düşmüştür. Sağda solda eline geçirdiği öteberiyle kendine bir barınak yapar. Bu korunma içgüdüğü onu, bulduklarıyla bir yapı, bir çatı kurmaya ve varlığını böylece ispat etmeye zorlar.

Tam bilincinde değildir yazdıklarının ve bu dönemde rastlantının payı büyüktür. Beğenisi sağlam temellere oturmamıştır. Beğendikleri iyi şairler de olabilir, kötü şairler de. Gününün ustalarına rastlamışsa, bu onun için bir şanstır. Onlar gibi yazar, onlardan farksız da onlardan iyi de yazabilir. Ne var ki özentidir, taklit ve kendini arayıştır bu dönem ürünleri. Yeri, zamanca kendine yakın birkaç kuşak içinde bir şairin tekrarıdır. Gurbet burcudur bu.

İkinci dönem hasret burcudur. Özentiden, taklitten ve bocalamadan çıkış dönemidir. Şair hasret burcunda kendi kendisi olduğu bir döneme geçmektedir. Şair, kendi şiirini özler,

gurbetlerde oyalanmanın zaman kaybından başka bir şey olmadığını görür. Yazdıklarında ne kadar kendisi ne kadar başkaları olduğunu fark eder. Kendine olan özlemiyle dolar. Yoğunlaşır, belirginleşir bu özem. Şimdi şikayetleri, tedirginlikleri şahsi biçimlere girer. Kendi bakış açısını, kedi yazma biçimini bu süre içinde bulur. Saplantıları, inançları derinleşir. Sularda halkalar birbirinin içine girer, kıyılara daha sert çarpar. Şair büyülenmiş gibi, içinde uzağıp giden kendi kervanının peşinde, asıl bu hasret döneminde, önleyemediği bir güçle kendini, kendi dünyasını bize aktarır. Zaman geçer, birden görür. Çevreyi, dünyayı dilediği gibi biçimlendirmenin zorluğunu görür. Mutluluk hala gerçekleşmemiştir. Bunu anlar, Anlar ki kendi küçük özemlerini bile gerçekleştirememiş, yakın çevreyi bile değiştirememiştir. Gösterdikleri, hatırlattıkları yüzde kaç uygulanmış, sözü ne dereceye kadar geçerli olmuştur; görür, yazdı da ne oldu.

O zaman, üçüncü döneme; hikmet burcuna girer. Hikmet burcunda, hakikatle yüzleşmiş, neyin gerçekleşip neyin gerçekleşmediğini yaşayıp görmüştür. Eserlerinde nutuk, ideoloji ve hamaset geride kalmıştır.

Sevgilerde

Sevgileri yarınlara bıraktınız,
 Çekingen, tutuk, saygılı.
 Bütün yakınlarınız,
 Sizi yanlış tanıdı.

Bitmeyen işler yüzünden,
 (Siz böyle olsun istemezsiniz)
 Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi,
 Kalbinizi dolduran duygular,
 Kalbinizde kaldı.

Siz geniş zamanlar umuyordunuz,
 Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek,
 Yılların telaşlarda bu kadar çabuk
 Gececeği aklınıza gelmezdi.

Gizli bahçenizde,
 Açan çiçekler vardı,
 Gecelerde ve yalnız.
 Vermeye az buldunuz,
 Yahut vaktiniz olmadı

Dönme Dolap

Nerden niçin mi geldim
 Bilmeden bir şey diyemem, ya siz?
 Hem hiç önemli değil
 Geldim, yer açtılar oturdum
 Girip çıkanlar vardı
 Zaten ben geldiğimde,

Başka şeyler de vardı, ekmek gibi, su gibi
Gülüşler öpüşler ne bileyim hepsi
Doğrusu anlamadım bir düğün dernek mi?
Sonra da kimileri düşünceli, durgundu
Gidenler neye gitti doğrusu anlamadım
Zaten ben geldiğimde.

.....
Benim tek düşüncem büzüldüğüm köşede
Nasıl çekip gideceğim kalk git dediklerinde
Çünkü çıkmak sıkışık sıralardan mesele
Kalkacaklar yol vermeye bakacaklar arımdan
Az mı söylendilerdi şuracığa ilişirken
Zaten ben geldiğimde.

“Hayat ve Şiir; Kısa insan ömründe hayattan
daha orijinal ne olabilir? Mihneleriyle, seyrek
ve ufak sevinçleriyle, rıza ve tevekkülleriyle,
bu benim gibiler için mütevazı hayat. Sanat-
çının çevresinden ve kendinden el etek çekip
hayal derinliklerine kapandığı fildişi kule dev-
ri geçti. Asıl gerçek hayatın bölümlerindedir.
Sosyal şartlar bizi durmadan kendine çekiyor,
Nasıl yaşadığımızı fark ettiğimiz ölçüde yaşa-
manın şiirini yazıyoruz.”

Tempora Mutantur

Baktım seneler kuş gibi uçuyor,
Baktım sonum bir avuç toprak...
Sevdim gençlik icabı
Ağaca bağlandı yaprak.

Ey dost rüyamı hayra yor,
Çok görme Behçet'ine!
Kapıldım lezzetine,
Ey aşk, iki cihanda aziz ol!

Elveda tahsil gecelerinin kara bahtı,
Bütün kitaplar kapandı!
Lodos rüzgân es esebildiğine,
Dönmesin gönlümdeki çalkantı!

Mecnun da beyabana
Bu yollardan gitmişti.
Ben artık eskisi gibi değilim,
Devran değişti.

Şair, önce odasından çıkar, sonra evinden,
sonra şehirden, sonra ülkesinden. Yaşarken
olgunlaşır, yoğunlaşır, esir, yetkinleşir. Önce
ülkesine döner, sonra şehrine, sonra evine,
sonra odasına. Hilmi Yavuz; “Necatigil'in oda-
sı dünyadan büyüktür” der.

“Ben mum alevinde pervane gibi hep aynı
odakta yazdım şiirlerimi. Ev ve her günkü
hayatım. Rilke'nin Panteri gibi aynı parmak-

lıklar içinde. Toplumun ve imkanların bana
bağışladığı dar dörtgende gözlerimi açtıkça
karşımda büyük beş şehrin orta, fakir sınıf ev,
aile ve çevrelerini buldum. Benim bugüne ka-
dar varmak istediğim gerçekler, hiçbir zaman
olmadılar. “O Bile / Yazdı

Behçet Necatigil'in şiirlerinde; ev, ev halleri,
evlerde yaşanan mağduriyetler, çaresizlikler,
imkânsızlıklar, mahalle, çevre ve bütünüyle
sosyal hayat, önemli bir yer tutar. Evler ve
evlerde yaşayan insanlar onun zihnini daima
meşgul eder.

Evin halleri

Evin yalın hali,
İster cüce ister dev,
Camlarında perde yok,
Bomboş ev.

Evin - i hali
Geciktiniz haydi!
Uykuların tatlandığı sulara,
Brakacaksınız evi.

Evin - e hali,
Ha gayret emektar deve!
Sırtınızda yılların yorgunluğu,
Akşam erkenden eve.

Evin - de hali, saadet,
Isınmak ocaktaki alevde,
Sönmüş yıldızlara karşı,
Işıklar varsa evde.

Evin - den hali, uzaksınız.
Hatta içinde yaşarken,
Aşkların, ölümlerin omzunda,
Ayrılmak varken evden

Evler

.....
Evlerde saadetler sabunlar gibi köpürdü,
Dışardan geldi bir tane, nar gibi,
Arttı eksilmedi,
Evleri felaketler taunlar gibi süpürdü;
Kaderden esti fırtınalar gibi. Ardın kesilmedi.
Evlerin çoğunda dirlik düzen,
Kalan bir hatıra oldu geçmişte.
Gönül almak, hatır saymak arama!
Evlatlar aileye asi işte,
Bir çığ ki kopmuş gider üzüntüden.

.....
Küçükler büyük adam yerine evlerin kiminde;
Çocukları işe koştur kalabalık aileler,
Okul çağlarının kadersiz yavruları,

Ufacık avuçlardan akşamları akan ter,
Tuz yerine geçti evlerin yemeğinde.

İnsanların kaderi besbelli evlere bağlı,
Zengin evler fakirlere çok yüksekte baktılar,
Kendi seviyesinde evler kız verdi, kız aldı,
Bazıları özlediler daha yüksek hayatı,
Çırpındılar daha üste çıkmaya,
Evler bırakmadılar.

Şu dünyada oturacak o kadar yer yapıldı,
Kütübeler, evler, hanlar, apartmanlar,
Bölüşüldü oda oda, bölüşüldü kapı kapı,
Ama size hiçbir hisse ayrılmadı,
Duvar dipleri, yangın yerleri halkı,
Külhanlarda, sarnıçlarda yatanlar.

Sokaktan Gelmek

Odalarda kapanıp oturdunuz,
İçinize evin serin sessizliği doldu.
Koruyucu duvarlara borçlusunuz,
Çevrenizde dalgalanan dostluğu.

Behçet Necatigil, evin dışında olduğu zaman-
larda bile düşüncelerinde evin sınırını aşamaz.

Sınır

İşinizdesiniz ya da başka yerde,
Yükselir hastanızın dün geceki ateşi,
Gördüğünüz yüzlerde gün boyu,
Aklınız evde.

Parlar gaz ocağı, sıçrar kıvılcım,
Merdiven başında bir sigara,
Belki söndürmediniz,
Çok küçük çocuk, yaşlı sakat anne,
Seslenir akşamları alevlerin içinden,
Aklınız evde.

İkinizde yoksunuz, ya bir şey olduysa,
Buğday tanelerini toplarken ekmeğe,
Çarpar yürek yerine göğsünüzde korku,
Aklınız evde.

Çıktığınız geceler birkaç saatliğine,
Yalnız, ya da beraber,
Aydınlık çevreyi karartacak gölge,
Daha ilk adımda büyür birden,
Aklınız evde.

Bu sınır, arada bir aşsak da
Çeker dar yaşamamıza bizi,
Her şeyleri tamam bile olsa,
Aklınız evde,

Aile

Sağ çıkıp günlük savaştan,

Evin yolunu tutmuşum,
Yemek yedik, çocuklarım uyudu,
İniyor üstüme yavaştan,
Allah'ın beyaz bulutu,
Kederlerimi unutmuşum.
Hayatta olduğuma,
Seviniyorum şimdi,
Kavuştum çoluk çocuğuma,
Koltuğuma uzandım, rahatım,
Kahvem içime sindi,
Başladı gecelik saltanatım.
Necatigil için "insanı saran her hacim, her
mekân, her barnak evdir. Sokak ise "evin dı-
şında kalan dünyadır."

Dışarda

Yandı sokak lambaları mum alevi pervane,
Şeytanca sırtır fosforlu camlar,
Gördüm zifir sarısını dükkân vitrinlerinde,
Belliymi biliyordu bezgindi
Evimize gidelim.

Alay eder küçümser eziliriz girsek,
Hep paraya saygı camlar,
Camların ardı sarnışık kirli,
Yapışkan çarpar,
Evimize gidelim.

Bir yanı var ömrümüzün kırık,
Farlar büyültür gecede,
Garipsi türküler üzgün,
Başlamadan yollar,
Evimize gidelim.

"Günümüzün şiiri demek ki gündelik hayatı
da veriyor. Yaşama sevinç ve sıkıntılarını, in-
sanla toplum arasındaki anlaşma veya anlaş-
mazlıkları veriyor. Hikâyenin yanı sıra hakiki
hayat sahneleri çiziyor. Hayatın yaşanan, ak-
siyon haline geçen dramatik çehresini akset-
tiriyor. Sosyal münasebetlerin bin bir tecelli-
sindeki sakatlığı veya sağlamlığı kavramaya
yöneliyor. Bu kalıba büyük şehrin ihtişamı,
avarelikleri, oyalayışlarıyla birlikte insanı kah-
reden sefaleti, garipliği, yalnızlığı da girer."

İçerlek

Onlar evlerde yaşamazlar mı şaşırıyorum.
Evlere uğramaz, evlerde iş yapmaz
Bakmazlar mı bir şeye şaşırıyorum
Bakkallar, kasaplar, çarşılar...
Onlar evlere bir şey
Almazlar mı şaşırıyorum.

Yollar, caddeler, uzaklar
La iş bitmiyor ki!
Trenler, gemiler, düşler

Bırakıyor insanı bir yerde
Sonra gene dönülmez bir yol gibi ev!
Onların yolları, akşamüstleri, gece
Bitmez mi evlerde, şaşıyorum.
Yollara yaymak yorgunlukları
İyi ama sonu yok ki!
Sevdalar sokaklarda serin
Serin ama sonu yok ki!
Bölüşmek umutları, paylaşmak acıları
Bunalmak, bir şey ummak yarınlardan
Evcek, evlerde olmaz mı şaşıyorum.

Evcek, uzaktan da olsa
Yüzlerine tutulan ayna
Hiçbir şey yaşatmaz mı onlara?
Yaldızlı süslerle örttüğümüz oyuklarda
Yalnız en yeni çorapları asıp ele güne karşı
Tespîh böcekleri gibi kaçmak yaşamak!
Hangi, utançtır bizi
Vermekten alıkor bunca
Evlerdeki yitik şarkıları
Şaşıyorum.
Şiirlere bir insan, evlerden bir şey katmadan
Nasıl girer şaşıyorum.
Örneğin daha demin kavgalar, küşümeler
Varken işleyen saatler gibi alışılmış.
Kapı çalınsa, biri gelse kaynaşma, gülüşmeler
Birden başlamaz mı affallamış odalarda

Şaşıyorum

Onlar huysuzluklarda donmuş, katı
Bir türlü bitmek bilmeyen ay sonlarını
Hiç mi yaşamazlar, şaşıyorum.
Kanlı kırmızı yollarda, beyaz sinirli soluyan
O azgın yatıştırıcı ay başlarını onlar,
Hiç mi bilmezler, şaşıyorum.

Geçer gider ömürler, yazlar kışlarla değil

Yağ biter, sabun kalmazlar gider
Büyür gider çocuklar
Gelen şarkılarla değil
Masraf artar, gelir yetmezle gider.
Evide hasta oldu mu hepimiz hastayız
Onlar hastalık nedir
Bilmezler mi şaşıyorum.
Dışarlarda mı onlar her zaman
Şaşıyorum
Sırlı küplerden sızan
İplik ince bir su iken ömrümüz
İçerdeki seslere nasıl tıkanır kulak
Şaşıyorum.
Ah, bu çilgün oyundan uzaklara da kaçsak
Değil mi ki odaların eni boyu belli
Değil mi ki görmekten hep aynı yüzleri
Bıkmış, bezmiş insanlar değer birbirine;
Hatta aynı odalarda ayrı yataklar
Gelir gider birbirine;
Değil mi ki bir azap
Kimi gece düşman
Ve soğuklarda sıcak
Kimi gece dost ev.

Nasıl yaşanırdı dönüşlerde olmasa
Unutmuşlar bir şifalı su gibi ılık
Arı duru dönüşler
Ah, nasıl yaşanırdı sürüp gitseydi hınç!

Gene de hiç kimse kurtulamaz içinde
Büyüyen korkunç boşluktan
Kurtarırsa o kurtarır bizi,
Ne aşklar ne yaşlanmak
Ne avuntular dışarda.
Dünyada mutluluk adına ne varsa
Evcek, evlerde yaşar yaşarsa.

•DEVAM EDECEK

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

YENİ YIL

Yeni yıl; yeni bir umut, yeni bir heyecan, yeni bir hamledir,
Yeni yıl, ömür nehrinden hayat denizine düşen bir damladır.

3 Ocak 2025

(Ahmet Sevgi)